

Putanje niti

a Jagodu Buić retrospektivne izložbe nisu samo poticaj za vrijednosno samoodređenje, nego i za samointerpretaciju u mediju scenografije koja je njena izvorna vokacija. Ostvarene podjednako sposobnošću racionalna odmaka i darom kreativna predstavljanja samospoznaje, njene su izložbe jedinstvena djela. One su i zbivanje i predstava; nude i cjelinu i sastojak, i singularni identitet i viziju dijakronije.

Retrospektivna izložba održana 1995. u dvama njemačkim gradovima, Darmstadtu (Kunsthalle, 19. veljače do 16. travnja) i Aschaffenburgu (Galerie der Stadt Aschaffenburg, 13. lipnja do 30. srpnja), predstavila je stvaralaštvo Jagode Buić od 1966. do 1995. godine i ujedno obilježila tridesetu obljetnicu njezine međunarodne afirmacije na 2. bijenalu tapiserije u Laussanei (1965.) gdje je prvi put izložila trodimenzionalnu tapiseriju. Opsegom, opremom i interpretacijom izložba se doima kao monografska, iako se ne izdaje takvom. Trideset godina rada Jagoda Buić prikazuje izborom od 22 tekstilna rada monumentalnih dimenzija, velikim dijelom višedijelnih instalacija, 14 rada od papira, te mnoštvom crteža, studija i skica. Objekti su komponirani u jedinstvenu cjelinu koja ima obilježja i krajolika i arhitekture i žive slike čiji

su protagonisti ukrućeni na vrhuncu katarze u pozi i gesti esencijalne otkrivenosti. Svijet što ga posreduje ta interpretacija začudan je i nadrealan, dramatičan i poetičan, zagonetan i magičan, apstraktan i organičan. Izložba poziva - jer mnogoznačno iskazuje i snažno poručuje.

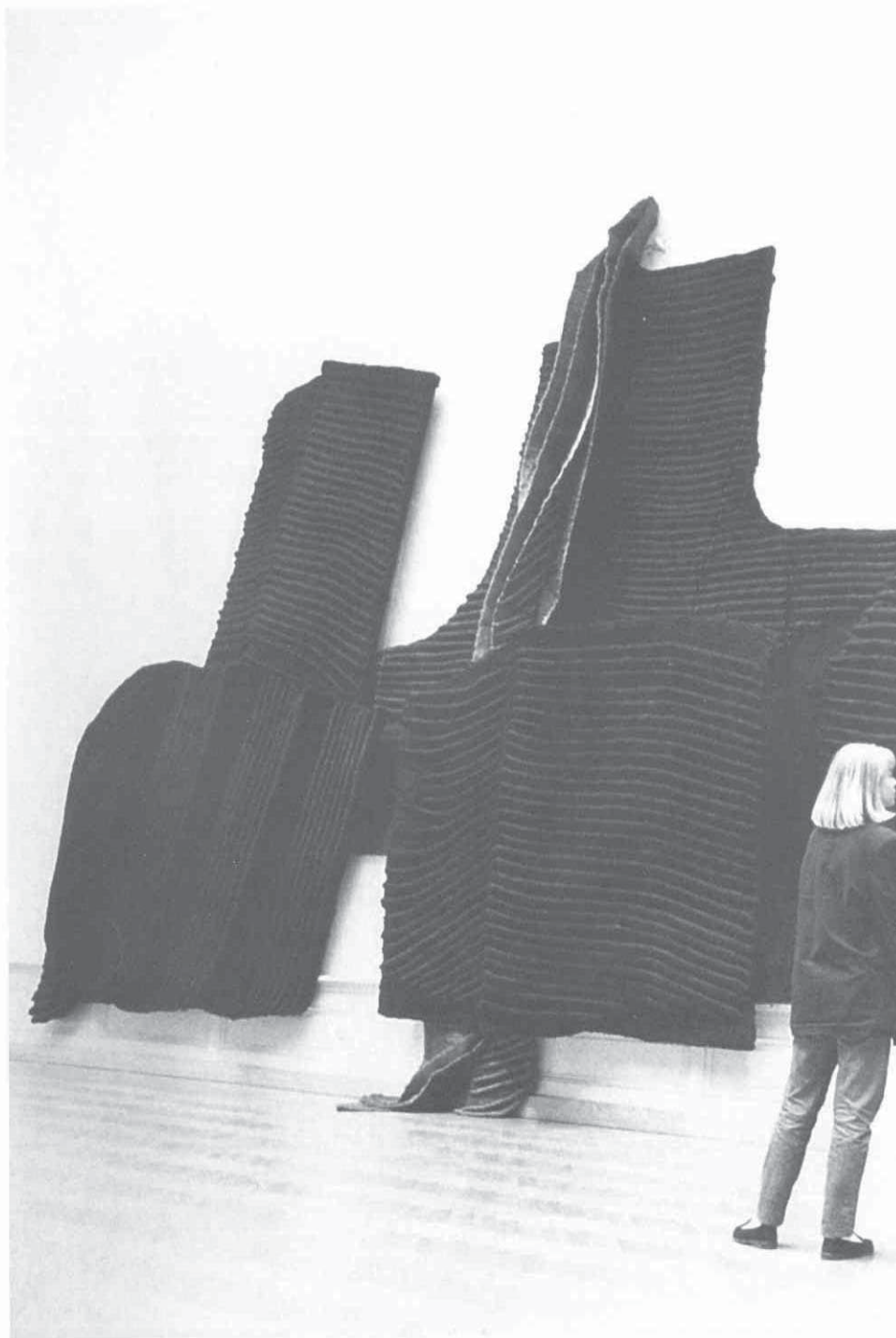
Umjetnost Jagode Buić ponajčešće se veže uz mitski kozmos Mediterana, odnosno njezovu jezgru: homersku arhaiku. Simbolici mitske tkalje pripadaju asocijacije čuvarice doma i ognjišta, tradicije i roda, postojanosti i kontinuiteta, mudrosti i vidovitosti, instinkta i intuicije, statičnosti i sigurnosti, trpljenja i vjere. Riječju: one prikrivene i razvijene alternativne kulture žene koju je književnica Christa Wolf rekreirala intepretacijom Kasandre (1983). No izvorište tog značajnog sloja tekstilne umjetnosti Jagode Buić nije u literarnosti, nego u tvarnosti i tehne: ona ga izvlači poniranjem u biće vune, potom i ostalih prirodnih vlakna, istraživanjem i razvijanjem načina njihova oblikovanja. U svom teorijskom tekstu iz 1975. govori o istraživanju „podsvjesne vrijednosti“ svog materijala i poticajima što ih ta vrijednost daje oblikovanju; govori o taktilnosti, erotičnosti, toplini, fleksibilnosti tkane plohe. U svom eksperimentalnom pristupu rabi postupke ostalih protagonista apstraktne umjetnosti, slikara i

Jagoda Buić, Bijeli prostori, instalacija od 4 dijela, 350 x 700 x 250 cm, 1976/77.

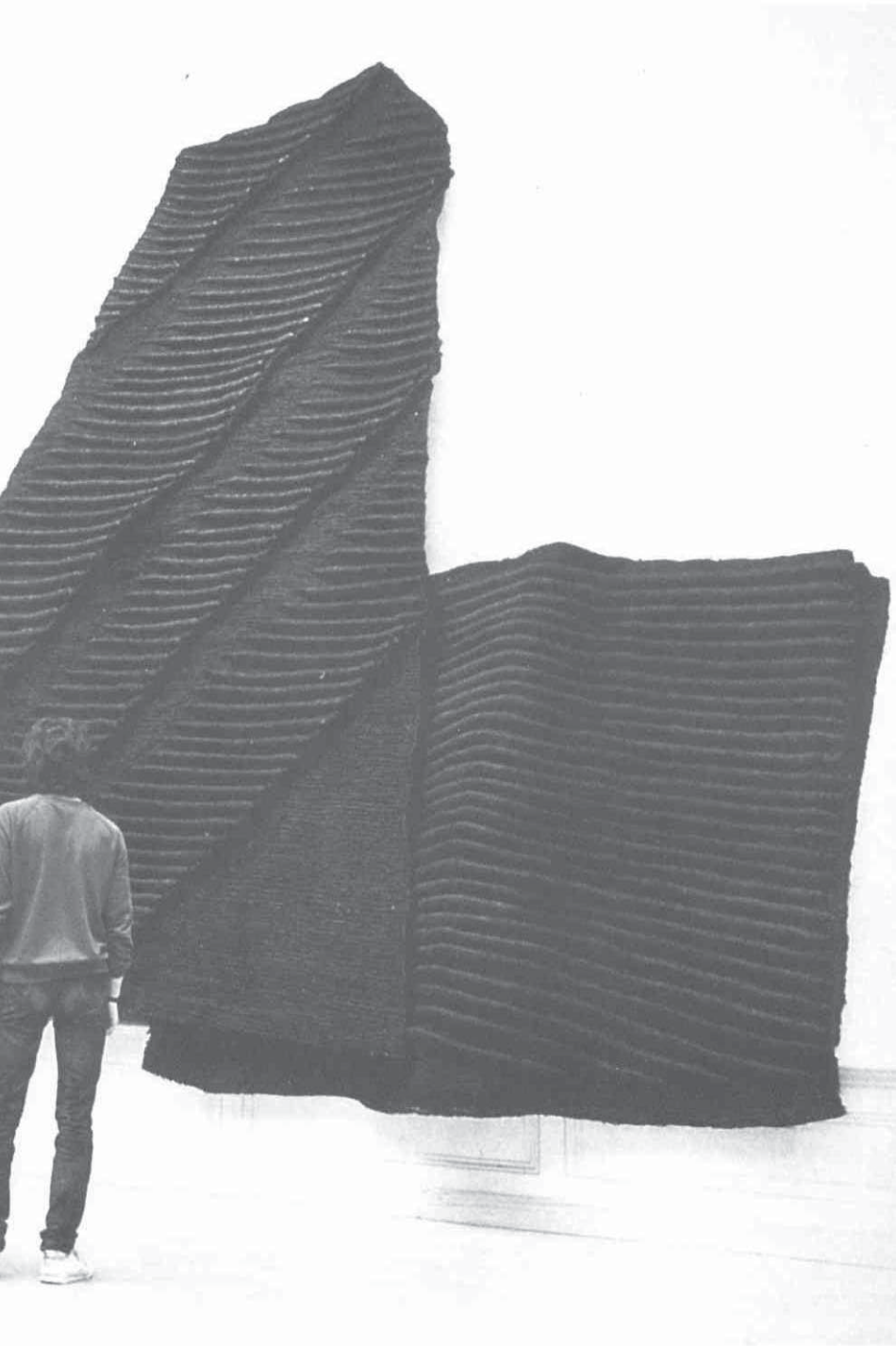
skulptora. I ona, poput njih, istražuje strukturu materije, dimenzije i uzajamnu uvjetovanost prostora i vremena; teži samostalnosti plastičnog fenomena oslobođenjem od tradicionalističke discipline. I ona proizvodi novi predmet, novu simboliku, apstraktni pejzaž i imaginarni prostor.

Generacijski ukotvljena u modernističku kulturu a opredjeljenjem vezana s avangardom (Exat), ona rabi objektivistički jezik šezdesetih godina kada se teorijski određuje - individualno i u svjetonazornom, ideološkom kontekstu. Uz takve pretpostavke njezin izbor medija - tekstilne umjetnosti, a pogotovo istraživanje njenog izboja - tradicijskog, ruralnog umijeća tkanja, morali su iznijeti pregršt inovacijskih učinaka: estetskih, formalnih i simboličkih. Jagoda Buić kretala se neprestano na ivici paradoksa: u estetski, utilitarno i značenjski omeđenu tradicijskom mediju ona je željela iskušati i potvrditi avangardna umjetnička načela; drugim riječima, afirmirati njihovu univerzalnost i ujedno demonstrirati skriveni potencijal tapiserije, drevne umjetničke discipline koju je, kako sama izriče, novi arhitektonski prostor bacio u duboku krizu. U tom višeznačnom

rascjepu ona je, kao što pokazuje i posljednja retrospektiva, iznašla nov medij.

Primarno istraživanje tvari i strukture - mogućnosti ekspresije, pratilo je intenzivno ispitivanje funkcije: ponajprije tapiserije kao

autonomnog umjetničkog objekta, potom kao sastojka sinteze svih vizualnih medija u jedinstvenoj plastičko-prostornoj realnosti, ali i svih onih tradicijskih oblika u kojima je opstojala milenijima: pokrova i prekrivača, zastora i zastirača, odjeće i kostima. U potrazi za nji-

hovim značenjskim potencijalom ona ih otuđuje i odjeljuje od uvriježenih namjena i izlaže drukčijim kontekstualnim izazovima. Među njima je možda najsnažniji kazalište, odnosno oblikovanje kostima. Paradigmatiku važnost za tu liniju eksperimentiranja imaju kostimi za Hamleta (1974): iz primarnih elemenata grubog tradicijskog tkanja i primjenom jedne, primarne - crvene - boje izvedena je kompleksna simbolika individualnog identiteta i sudbinske određenosti pojedinih likova tragedije.

Ali i u literaturi, napose dramatskoj (Shakespeare), u snažnoj individualnosti pojedinih protagonista modernističke avangarde (Stravinski) i njihovih djela, repa povijesti kulture stoljeća, Jagoda Buić traži esencijalne teme bitka, smisla i vizije da ih parafrazira u svom jeziku. U tom iskušavanju dodira njena umjetnost dobiva gotovo

programatsku eksplicitnost: u osebujnoj ravnoteži između ideološkoga i ludičkoga. Poruka nikada nije ogoljena, ni jednoznačna; nosi je kompleksna struktura. Sklonost metaforičkom diskursu, koji jest svojstveno reprezentacijski diskurs i blizak likovnim

umjetnostima, snažno se potvrđuje sedamdesetih godina.

Nove mogućnosti otkrile su se već osvajanjem tapiserije u trodimenzionalnu formu (1965). Taj je iznalazak bio iskorak iz tradicionalnog medija tapiserije prema skulpturi i arhitekturi, odnosno prema njegovoj preobrazbi u nov „plastički“ medij. Jagoda Buić doduše otklanja bliskost svog trodimenzionalnog tekstilnog objekta sa skulpturom („jedino im je zajedničko... da ih se može obilaziti“, 1975.), pozivajući se zacijelo na razliku tehnološkog i gradbenog

procesa dviju disciplina. No uistinu na razini i u mogućnosti ekspresije on se približio apstraktnoj skulpturi, što se osobito izrazilo kada je Jagoda Buić prihvatila ideju „instalacije“ i počela komponirati pojedine objekte u složene sklopove. Oni prevladavaju i razvijaju se sedamdesetih i osamdesetih godina: postaju sve složeniji, monumentalniji i semantički eksplicitniji.

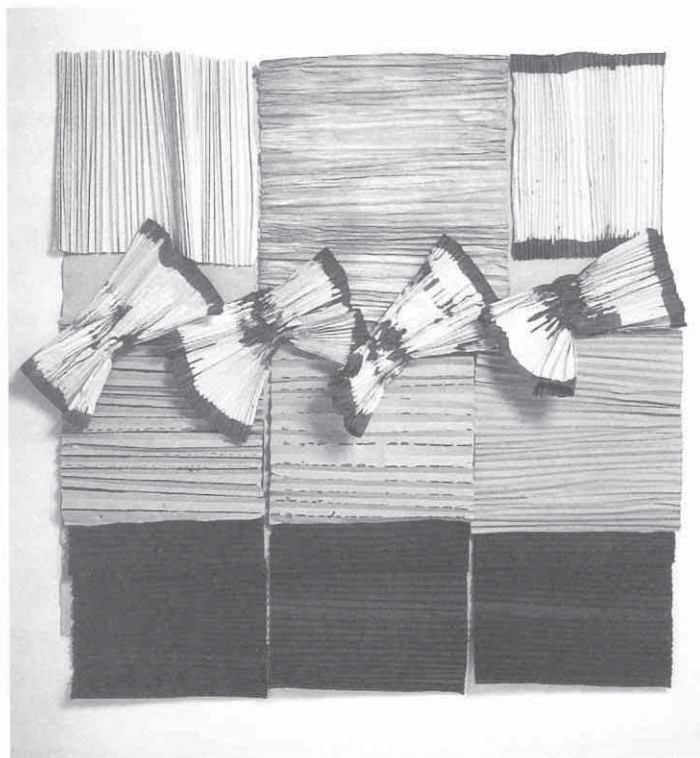
Izbor takvih radova razdoblja apogeja Jagode Buić na njemačkoj retrospektivi pokazuje smjerove njena istraživanja: trodimenzional-

nost i velika dimenzija navodili su nanovo na intenzivno propitivanje strukture, a jednako tako i prostornog razvijanja tekstilnog objekta - forme i konstrukcije. Već 1975. sama je formulirala bitnu inovaciju: fleksibilitet - doprinos koji je tekstilna umjetnost (kao što je njena) uvela u „svijet plastičke realnosti“.

Znatne inovacijske mogućnosti spoznala je i u višedjelnom objektu: spoju nekoliko singularnih individualnosti. Osim složenog objekta, trodimenzionalna joj je tapiserija napokon omogućila stvaranje imaginarnog prostora: arhitekturnog kra-

jolika. Njime Jagoda Buić zacijelo ostvaruje sintezu i ujedno dodiruje svoje granice.

Novi sklopovi posjeduju sve naglašeniju značenjsku kompleksnost. Ona je proizvod sve snažnije težnje metaforičkom iskazu. Oni nemaju uvijek eksplicitnost poruke: neki nagovještaju i neodređeno aludiraju, drugi pak otvoreno izriču i uskliču; neki imaju metafizičan i kontemplativan karakter, drugi dramatično retoričan. Zaokupljena oduvijek važnim, velikim pitanjima egzistencije i bitka, Jagoda Buić često se odazivala poticaju mita

Jagoda Buić, Japan I, kolaž, papir, 160 x 150 cm

i književnosti. Krajem osamdesetih naglašuju ga poticaji vremena sadašnjeg i „težine svijeta“ (Ranjena golubica, 1983., Ranjena golubica, 1986-87.) koji je navode na dramatičnu ekspresiju i golemu dimenziju. Posljednjom

takvom instalacijom, sastavljenom od 8 elemenata izrađenih - ne više od prirodnog vlakna, nego od lagane plastike, ludratura - nazvanom Golubice rata (1992.) Jagoda Buić se napokon iskazuje umjetnicom angažmana.

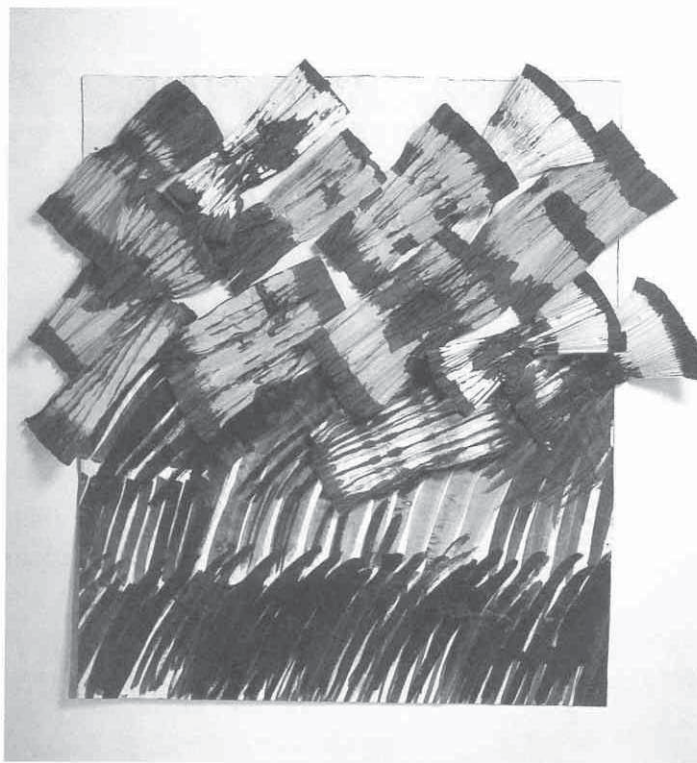
Instalacija-skulptura je memento: izraz doživljaja neprimjerne ljudske patnje i tragičnosti rata u njenoj domovini.

Angažman Jagode Buić nije bio, a nije i sada moralističan: on je duboko afektivan, izvire iz očaja, tuge i osjećaja nemoći pred iracionalnošću zločina.

Njena novija angažirana djela predstavljaju snažne i inovativne metafore. No one otvaraju pitanje mogućnosti medija i daljnega puta. Jagoda Buić ga najavljuje na ovoj izložbi izborom objekata u papiru: novom materijalu koji virtuosno oblikuje, s istim onim istraživačkim načelima kojima je iz vunene niti svorila nov plastički medij. Njeni kolaži od krhkog japanskog papira i nov senzualan odnos

prema boji svjedoče o obratu: iz dramatskog u lirsko, iz angažmana u ezoteriku. I sada, kao i u početku, Jagoda Buić se odlučuje za tradicionalni, iskušan materijal; kao i uvijek u intenzivnom je dijalogu s kulturom u kojoj se on potvrdio. I on nagovješta inovacijske isko-

rake, kakve su joj, uz ostalo, i prije omogućivala njena otvorenost prema drugim disciplinama i volja za dodir i izazov osmoze.

Jagoda Buić, Japan II, kolaž, papir, 160 x 150 cm

Summary

Snješka Knežević: The Retrospective Exhibition of the works by Jagoda Buić

The retrospective exhibition of Jagoda Buić's works (Kunsthalle, Darmstadt, February 19 to April 14, 1995 and Galerie der Stadt, Aschaffenburg, June 13 to July 30, 1995) presented her work from 1966 to 1995, through a selection of 22 textile fabric pieces in monumental dimensions, a great number of multi-part installations, 14 paper works and a multitude of drawings, studies and sketches. This account recapitulates the independent path the artist followed, starting with the relief tapestry, to textile fabric sculptures, with emphasis on the transmedia quality and meaningful density of her work, her metaphysical discourse and ever more powerful engagement.